

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA/NAOBRAZBE,
NAUKE/ZNANOSTI, KULTURE I SPORTA/ŠPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

Sosiologija

S

PREDMETNI ISPITNI KATALOG ZA OPĆU Maturu

Primjenjuje se od juna 2006. godine

1. UVOD

Eksterna matura u gimnazijama Tuzlanskog kantona se prvi put polaže 2006. godine. Predmetni katalog znanja za eksternu maturu iz sociologije namjenjen je učenicima koji su kao predmet za polaganje mature izabrali sociologiju. Sadržaji koji su odabrani za ispitivanje i provjeravanje na maturi predstavljaju najvažnije programske sadržaje iz sociologije i osnova su za uspješan nastavak školovanja na fakultetima društvenog smjera. U katalogu je data i organizacija i ocjenjivanje ispita. Sadržaji su strukturirani tako, da omogućavaju ne samo provjeru znanja iz svih oblasti predviđenih katalogom već i provjeru sposobnosti učenika, te da povezuju znanja iz različitih segmenata društva.

2. CILJ ISPITA

Ovim ispitom se želi provjeriti nivo znanja koji su učenici usvojili i sposobnosti koje su razvili u skladu sa ciljevima i zadacima postavljenim u proučavanju sociologije u toku školovanja u općoj gimnaziji. Fond sati sociologije apsolviranih u toku školovanja relevantan je za ostvarivanje postavljenih ciljeva.

2.1 Ispitni ciljevi

Učenici trebaju da:

- Pokažu znaje i razumjevanje iz izabranih socioloških tema
- Poznaju sociološke pojmove i metode
- Samostalno pojašnjavaju pojmove (razumiju ih i upotrebljavaju sociološku terminologiju i koncepte)
- Usvojena znanja primjene u društvu
- Analiziraju i interpretiraju podatke do kojih su došli
- Povezuju sociološko znanje sa znanjem drugih društvenih i humanističkih nauka

3. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE NA MATURI

3.1 Način polaganja ispita

- Ispit se polaže pismeno
- Polaganje ispita traje 180 minuta
- Ocjenjivanje na ispitu je eksterno
- Na ispitu se može raditi naliv perom ili hemijskom olovkom

3.2 Vrste zadataka i ocjenjivanje

Prvi dio :

Zaokruži tačan odgovor sa ponuđenih nekoliko odgovora od kojih je samo jedan tačan (5 pitanja x 2 boda, max 10 bodova)

Drugi dio:

Dopuni rečenicu, navedi tačnu tvrdnju
(35 pitanja x 2 boda,max 70 bodova)

Treći dio:

Pojasni određene stavove i pojmove
(5 pitanja x 4 boda, max 20 bodova)

Ukupan broj bodova za sve zadatke je maksimalno 100.

4. ISPITNI SADRŽAJI

Uvod u sociologiju

Sociologija kao nauka i njen odnos prema drugim naukama i disciplinama	Učenik treba da: -Definiše pojam sociologije - Prepozna sociologiju u odnosu na druge društvene nauke
Historijski razvoj teorija o društvu	-Zna osnivače sociologije -Da zna škole u sociologiji i njihove utemeljitelje -Da zna savremene teorijske perspektive -Da zna da uporedi savremene teorijske perspektive
Metode i instrumenti savremenog sociološkog istraživanja	-Da zna osnovne metode istraživanja - Da razlikuje upitnik, intervju, anketu -Da zna da postavi hipotezu,provjeri je i dokaže

POJAM DRUŠTVA

Osnovni pojmovi društva	Učenik treba da zna: -Pojam ljudskog društva i njegov postanak -Vrste društvenih pojava i njihova podjela -Pojam društvenih pojava i procesa
Struktura o organizacija društva	-Pojam društvene strukture -Elemente društvene strukture -Društvene ustanove i organizacije -Društvenu pokretljivost -Promjene unutar strukture
Klasna struktura društva	Definisati i razlikovati: -kaste ,staleže ,klase -narod, nacija -etničke odnose -toleranciju

DIFERENCIRANI OBLICI DRUŠTVENE SVIJESTI

Pojam morala ,umjetnosti, filozofije,nauke	Učenik treba da zna: -Oblike morala -Osnovne elemente morala -Pojam društvenih normi
Kultura	-Značajne komponente kulture - Pojam masovne kulture -Odnos kulture i društva - Potkultura i kontrakultura -Pojam kiča i šunda -Čovjek stvaralac kulture -Pojam jezika i simbola
Religija	-Sociološko određenje religije -Objasni religijsku raznolikost -Društvene funkcije religije -Religija i društvene promjene -Monoteističke religije -Religija i magija, sličnosti i razlike -Razlike između univerzalnih religija Pojam mita njegov nastanak i razvoj

PORODICA ,ULOGA I DRUŠTVENE FUNKCIJE

Opći pogled na prirodu i funkciju porodice	Učenik treba da zna: -Šta je porodica -Teorijske koncepcije o porodici -Tipovi porodica
Porodica kao biosocijalna zajednica	-Šta su porodični odnosi -Položaj članova porodice -Vrijednosni sistem kao elemenat porodičnog života
Porodica i ličnost	- Položaj i uloga žene u porodici - Činioci koji djeluju na proces socijalizacije - Šta je incest, egzogamija i endogamija - Razvoj modernih porodica

DEMOKRATIJA IZRAZ POLITIČKOG LEGITIMITETA GRAĐANA

Pojam demokratije	Učenik treba da zna: <ul style="list-style-type: none"> -Historijat demokratije -Šta je osnova demokratije -Koje je sredstvo demokratije -Koje oblike demokratije imamo
Pojam politike	<ul style="list-style-type: none"> -Tipovi političkih poredaka -Šta su modeli moći -Državna organizacija vlasti -Šta su političke stranke -Koje vrste stranaka poznajemo -Koji su modeli moći
Društva u promjenama	<ul style="list-style-type: none"> -Društveni pokret opći pristup -Šta je društvo u promjenama -Novo demokratsko društvo- cilj promjena -Šta su civilna društva
Društveni sukobi	<ul style="list-style-type: none"> -Šta je rat -Kakvi su industrijski sukobi -Šta je sindikat i kolektivni pregovori

SOCIJALNA EKOLOGIJA I PROBLEM PROSTORA

Naselja projekcija društva u prostoru	Učenik treba da zna: <ul style="list-style-type: none"> -Kako su se razvijala naselja -Koji su tipovi naselja -Koje su osnovne razlike između sela i grada
Društveni prostor	<ul style="list-style-type: none"> -Problem prostora selo-grad -Posljedice industrijalizacije -Čovjek i rad
Demografske promjene	<ul style="list-style-type: none"> -Kakve su ekološke promjene -Pojam urbanizacije -Prostor za odmor -Kakva nam je ekološka svijest

PROMJENE, RAZVOJ I DEVIJANTNOST DRUŠTVA

Pojam devijantnosti	Učenik treba da zna: <ul style="list-style-type: none"> -Koje su teorije devijantnosti -Šta su kolektivna ponašanja -Koje oblike devijantnosti poznajemo -Šta su sociopatološke pojave u društvu -Preventiva devijantnom ponašanju
----------------------------	---

Tranzicija društva	<ul style="list-style-type: none"> -Šta je postindustrijsko društvo -Šta je postsocijalističko društvo -Šta je tranzicija društva
Pojam Evropske Unije	<ul style="list-style-type: none"> -Kuda vodi tranzicija - Novo demokratsko društvo -Budućnost demokratije - Odnos demokratskih zemalja Amerika-Evropa

Šifra Kandidata

juni, 2006. godine

SOCIOLOGIJA

Uputstvo kandidatu:

Test popunjavajte perom ili hemijskom olovkom.

Vrijeme izrade testa: 180 minuta.

Pažljivo proučite uputstvo.

Počnite sa izradom testa, kada Vam dežurni nastavnik da potrebne upute.

Priljepite kod, odnosno upišite svoju šifru (u okvir u gornjem desnom uglu).

Pomoćne radnje, u rješavanju zadataka, radite uz tekst zadatka.

Ocjenjivač neće uzimati u obzir dodatne listove.

Pišite čitko, perom ili hemijskom olovkom. Ako pogriješite, napisano prekrižite.

Pazite da Vaš rad bude pregledan i čitljiv.

Nejasni i nečitljivi zadaci neće se bodovati.

Svaki zadatak brižljivo provjerite. Rješavajte ih promišljeno.

Uzdajte se u sebe i svoje sposobnosti.

Broj bodova, koje možete osvojiti, je 100.

Prema broju osvojenih bodova, ocjene su:

Osvojeni bodovi	Ocjena
- od 0 – 39	1
- od 40 – 54	2
- od 55 – 69	3
- od 70 – 84	4
- od 85 – 100	5

Želimo Vam puno uspjeha.

I Zaokruži tačan odgovor!

1. Ko se smatra osnivačem sociologije?

- a) Ogist Kont
- b) Herbert Spenser   Tačan odgovor je (a)
- c) Robert Merton
- d) Imanuel Kant

2. Predstavnici antičke političke i socijalne misli su:

- a) T. Akvinski
- b) Platon   Tačan odgovor je (b)
- c) Ibn Haldun

3. Društvena pokretljivost je:

- a) Kretanje ljudi u vremenu   Tačan odgovor je (c)
- b) Mjenjanje mjesta boravka ljudi
- c) Mjenjanje socioekonomskog položaja pojedinca ili socijalnih grupa.

4. Nacije su:

- a) Grupe ljudi koje govore zajedničkim jezikom
- b) Grupe ljudi koje žive u istoj državi   Tačan odgovor je (d)
- c) Grupe ljudi koje imaju zajedničku religiju
- d) Specifične narodne zajednice nastale na osnovu podjele rada epohe kapitaliza , na kompaktnoj teritoriji u okviru zajedničkog jezika i bliske etničke i kulturne srodnosti uopšte.

5. Sekularizacija je:

- a) Preovladavanje svjetovnog nad duhovnim, smanjivanje uticaja crkve i religije.
- b) Javno propovjedanje religije   Tačan odgovor je (a)
- c) Oblik morala

II Dopuni rečenicu!

6. Šta je sociologija i šta je predmet njenog proučavanja?

.....

Odgovor: Opšta nauka o društvu. Predmet njenog proučavanja je društvo u svom totalitetu.

7. Kako Ogist Kont dijeli sociologiju?

.....

Odgovor: Dijeli je na socijalnu statiku i socijalnu dinamiku.

8. Koja su tri osnovna teorijska stanovišta u sociologiji?

.....

Odgovor: Organsko, konfliktno, i interakcijsko.

9. Koja su tri osnovna postulata funkcionalizma po Robertu Mertonu?

.....
.....
.....

Odgovor: Postulat funkcionalnog jedinstva, univerzalne funkcionalnosti, funkcionalne neophodnosti.

10. Idealni Grčki polis za Platona čine:

.....

Odgovor: Filozofi-upravljачka klasa, vojnici-čuvari, proizvođači-ratari

11. Koja su tri postulata učenja Tome Akvinskog?

.....
.....
.....

Odgovor: Čovjek je po prirodi društven, u društvu postoji zajednica ciljeva i interesa i vlast je potrebna radi usmjerenja ljudi ka opštem dobru.

12. Ko se smatra utemeljiteljima sociologije?

Odgovor: O.Kont, S.Simon, K.Marks, H.Spenser, E.Dirkem.

13. Koje faze čine proces naučnog istraživanja?

.....
.....
.....
.....
.....

Odgovor: Izbor i definisanje problema, postavljanje hipoteze, izrada projekta istraživanja, prikupljanje i obrada podataka, naučno tumačenje podataka, izvještaj o rezultatima istraživanja.

14. Šta je to anketa?

.....
.....

Odgovor: To je pismeno prikupljanje podataka o stavovima i mišljenjima koje se uz pomoć upitnika provodi na odabranom uzorku.

15. Tipologiziraj društva na osnovu podjele na tradicionalna-----
----- i moderna----- društva.

Odgovor: Tradicionalna su predindustrijska (horda, rod, pleme)
Moderna su industrijska i postindustrijska

16. Društvo za Vebera je:

.....

Odgovor: Prost zbir pojedinaca

17. Kakva pokretljivost može biti?

.....

Odgovor: Horizontalna i vertikalna, unutargeneracijska i međugeneracijska.

18. Koje su to tzv. univerzalne društvene institucije?

.....

Odgovor: Obitelj,obrazovne,ekonomske, političke,religiozne.

19. Kakvi društveni statusi mogu biti?

.....

Odgovor: Pripisani i postignuti

20. U čemu se ogleda nejednakost među ljudima?

.....

Odgovor: Ekonomskoj sferi, ličnim sposobnostima, postignućima.

21. Kastama nazivamo_____

Odgovor: Izrazito zatvorene društvene grupe nastale na odgovarajućoj društvenoj podjeli rada u kojoj je društveni položaj pojedinca čvrsto određen

22. Kako dijelimo Hinduističko kastinsko društvo?

.....

Odgovor: Brahmani, Kšatrije, Vajsije i Sudre

23. Koja su tri karakteristična istorijska oblika društvene stratifikacije?

.....

.....

.....

Odgovor: To su kaste, staleži i klase

24. Koji su elementi morala?

Odgovor: Moralna norma, moralni sud, moralna sankcija

25. Pravo određujemo kao:

.....
.....

Odgovor: Ukupnost društvenih normi koje donosi ali i sankcioniše država

26. Koji su elementi prava?

.....
.....
.....

Odgovor: Pravna norma-pravilo o ponašanju ljudi, pravna dispozicija-zahhtjev (u formi naredbe ili zabrane), pravna sankcija-prinudna mjera ili kazna koju primjenjuje država

27. Sa kojih pet odrednica Glenn Vernon određuje religiju?

.....
.....
.....

Odgovor: Vjera u natprirodno, vjerovanje u sveto, sistem vjerovanja i običaja, snabdjevanje moralnim definicijama, dio skupine (članova grupe)

28. Koja su četiri osnovna elementa religije?

.....
.....

Odgovor: To je sistem teorijskih objašnjenja, cjelovit sistem vjerovanja, sistem osjećajnih predožbi, sistem različitih obreda(rituala)

29. Nabroj tri sekte?

.....

Odgovor: Rastafarijanci, Adventisti sedmog dana, Jehovini svjedoci, Mormoni

30. Šta uključuje materijalna a šta duhovna kultura?

.....
.....

Odgovor: Materijalna-svi materijalni proizvodi koje je čovjek stvorio svojom rukom. Nematerijalna-ukupnost ideja normi, vrijednosti, osjećanja ljudi

31. Napravi podjelu grupa preme sljedećim kriterijima:

- Ø prema broju članova_____Odgovor: Velike i male_____
- Ø prema trajanju_____Odgovor: Stalne i privremene_____
- Ø prema izgledima ulaska i izlaska članova_____Odgovor: Zatvorene i otvorene_____

- Ø prema strukturi moći _____Odgovor: Autoritarne i egalitarne_____
- Ø prema stepenu formalizacije odnosa_____Odgovor: Formalne i neformalne_____
- Ø prema stepenu prisnosti i odnosa među članovima_____Odgovor: Primarne i sekundarne_____
- Ø prema stepenu i kvalitetu povezanosti pojedinaca u grupama_____Odgovor: Skupovi i zajednice_____

32. Kakve oblike braka kroz istoriju razlikujemo?

.....
 .....
 .....

Odgovor: Grupni brak, poligamija(polandrija i poliginija), monogamni brak

33. Koja su to dva osnovna tipa naselja?

.....
 .....

Odgovor: Selo i grad.

34. Po kojim se sve kriterijima razlikuju selo i grad?

.....
 .....

Odgovor:Arhitektonsko -urbanistički, demografski, ekološki, ekonomski, sociološki

35. Nabroj tri osnovna teorijska modela društvenih promjena?

.....

Odgovor: Evolucionistički, ciklični, dufuzionistički model

36. Kako definišemo devijantnost?

.....
 .....

Odgovor: Svako skretanje sa društveno usvojenog puta, narušavanje normi i očekivanja određene društvene grupe ili određenog društva

37. Koje oblike devijantnog ponašanja poznajemo u društvu?

.....

Odgovor: Zločin, terorizam, alkoholizam, spolna devijantnost

45. Šta su društvene institucije?

.....
.....

Odgovor: Određuju se kao sistem pravila, normi običaja i konvencija na kojima su utemeljene aktivnosti koje se formiraju oko značajnijeg središta pruštenih potreba i interesa.